

A települési környezetvédelmi programalkotás új módszere és eszközei

Nyugat-Magyarországi Egyetem
Kooperációs Kutató Központ Nonprofit Kft.
GOP 1.1.2-2007 Konferencia

2011. Május 24.

Varga Gábor

egyetemi tanácsos

ügyvezető

Elvek és szabályozás

- 1992 Rio de Janeiro, Környezet és Fejlődés Világkonferencia:
 - „Minden helyhatóságnak párbeszédet kell kezdenie a lakossággal, a helyi szervezetekkel és a magánvállalkozókkal, majd pedig elfogadni egy ‘helyi Agenda 21-et’.”
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól:
 - „A természetes és épített környezet összehangolt védelme érdekében ... a szükséges környezetvédelmi intézkedéseket önálló **környezetvédelmi tervben**, illetve **programban** kell rögzíteni.”

A környezetvédelmi tervek rendszere

- **átfogó (általános) környezetvédelmi terv**
 - országos (Nemzeti Környezetvédelmi Program)
 - területi környezetvédelmi program
 - » regionális,
 - » megyei,
 - » települési,
 - kistérségi,
 - településtársulási,
- tematikus környezetvédelmi terv (egyes környezeti elemek)
- egyedi környezetvédelmi terv (egyedi kv. probléma)

Feladat

Az átfogó (általános) környezetvédelmi tervek alkalmasak-e a környezet fejlesztésére a gyakorlatban?

A tervezési gyakorlat javítható-e és mi módon?

Vizsgálat

- Célja megállapítani, hogy
 - a környezetvédelmi tervezés a gyakorlatban megvalósítja-e a **törvényben előírt tartalmi követelményeket** és
 - a tervek **alkalmasak-e környezetfejlesztésre** (kielégítik-e a tervezési munka általános feltételeit)
 - **stratégiai vagy operatív program** szolgálja-e hatékonyabban a környezetfejlesztést.

Vizsgálat

- Vizsgálati módszer:
 - Nemzeti Környezetvédelmi Program
 - 4 megyei
 - Budapest
 - 1 Budapest kerülete
 - 4 megyeszékhely
 - 3 megyei jogú város
 - 11 város
 - 6 község
 - 3 kistérség

Összesen: 34 program

Következtetések

- Az átfogó környezetvédelmi tervek többsége
 - bár többnyire eleget tesz a törvény szabta tartalmi követelményeknek,
 - azonban megalapozott vizsgálat, értékelés és következtetés nélküli,
 - a stratégiai és operatív terv elemeit vegyítő,
 - nem mérnöki munka, nem terv,
 - ezért kevésbé alkalmasak környezetfejlesztésre.

Következtetések indoklása

- Mit értünk tervezés alatt?
 - feltárja a jelen állapotot és az **összefüggéseket**,
 - azonosítja a feladatot, és a kitűzhető **reális célt**,
 - számba veszi a jövőben bekövetkező fejleményeket és azok esetleges hatását a megvalósításra, vagy a megvalósult tervre, továbbá a **megvalósult terv hatásait**,
 - **döntési lehetőségeket** hoz létre, amelynek során a lehetőségeket mérlegelni lehet a célok és az előfeltételek alapján,
 - **kreatív**, új megoldásokra vezető (innovatív) folyamat.

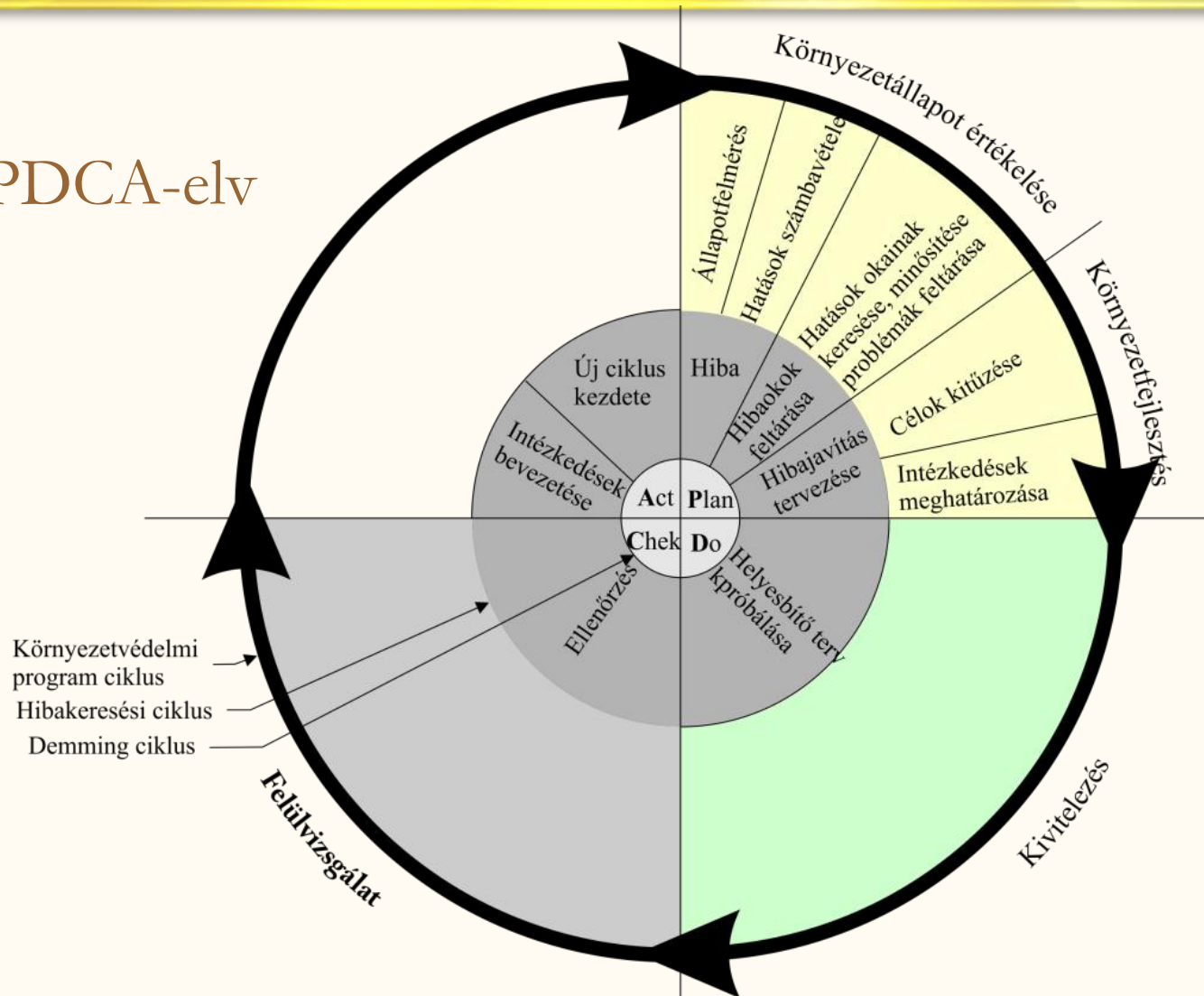
Következtetések a vizsgálatból

- A környezetvédelmi tervek készítésére nincs kidolgozott egységes módszer, szabvány vagy tervezői ajánlás.
 - Útmutató a települési környezetvédelmi programok készítéséhez (1998)
 - Rakonczai János (2007): A környezetvédelmi programok készítésének tapasztalatai, Településökológia – Települési Környezetminőség, 98-103.old.

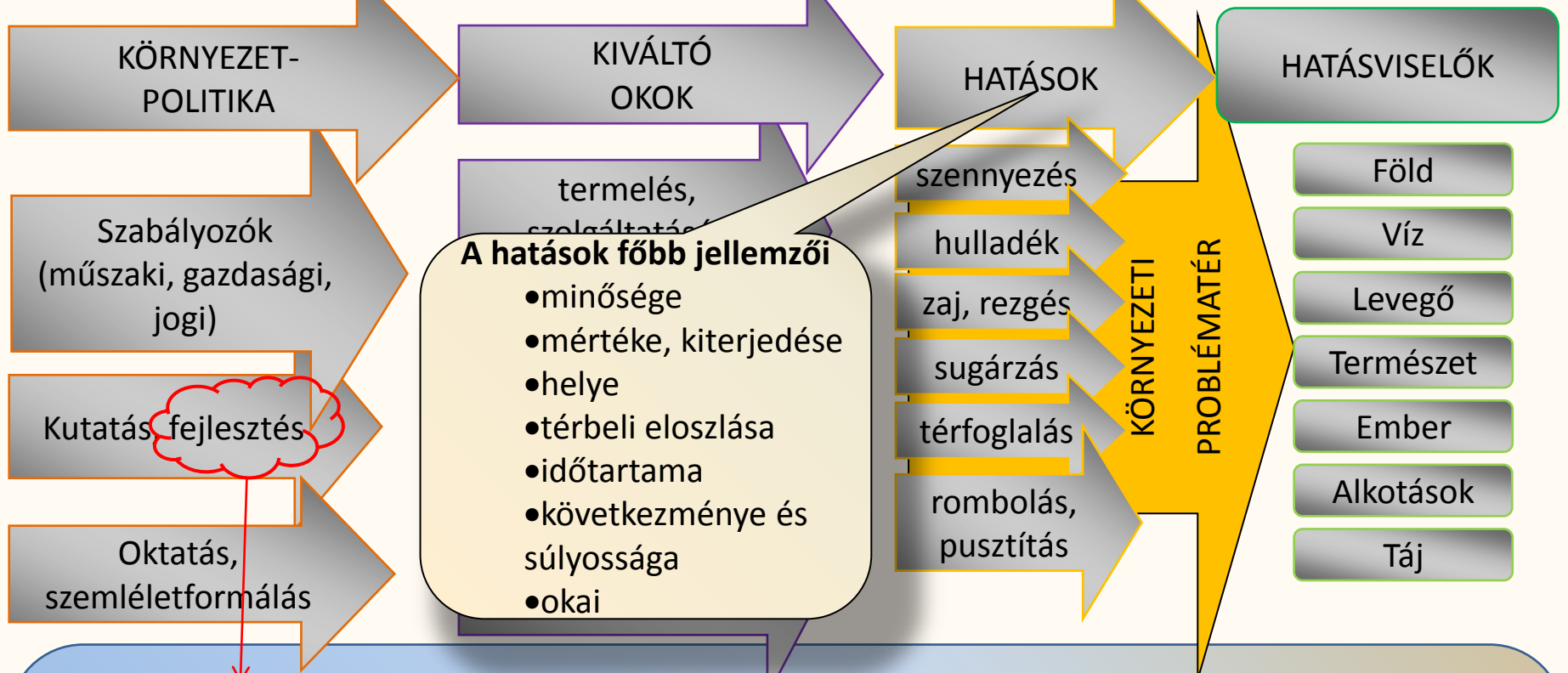

A környezetvédelmi terv készítésének elvi lépései

- A PDCA-elv

Környezetfejlesztés

A hatások főbb jellemzői

- minősége
- mértéke, kiterjedése
- helye
- térbeli eloszlása
- időtartama
- következménye és súlyossága
- okai

Környezetfejlesztés környezetmérnöki tervvel = környezetvédelmi program

A környezetvédelmi terv készítésének lépései

- A környezetvédelmi program kimunkálása során egy olyan modellt kell alkalmazni, amelyben elkülönülnek egymástól
 - a hatásviselők,
 - a ható tényezők,
 - a ható tényezők okai és
 - a hatótényezők befolyásolási eszközei.
- Ez a valóság nagymértékű leegyszerűsítése, mivel a felsoroltak egymással bonyolult kapcsolatban állnak.

Ajánlott tervezési modell

- Előkészítés és megalapozás
- Helyzetértékelés és problémakataszter
 - A környezet állapotát befolyásoló természeti tényezők leírása
 - A környezeti elemek állapotának bemutatása, valamint az állapotát befolyásoló hatások és okainak számbavétele
 - Problémafeltárás (helyzetértékelés): A hatások és okainak minősítése.
- Környezetfejlesztés (tervezés, programozás)
 - Célok és célállapotok kitűzése
 - Szükséges intézkedések meghatározása
- Kivitelezés
- Felülvizsgálat

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- A tervezés előkészítése és megalapozása
 - Előkészítés
 - a kormányzati szerv szakmai szervezetének feladata a kellő tudással és gyakorlattal rendelkező tervező csoport kiválasztása (közbeszerzés)
 - **használhatósági elmélet**
 - a használhatósági elmélet súlyszámának meghatározásánál a **Guilford - Thrustone-féle súlyszámítás**.

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- A tervezés előkészítése és megalapozása
 - Megalapozás
 - a tervezési terület hosszú távú társadalmi és gazdasági céljainak a meghatározása
 - a lakossági csoportok esetében a **brainstorming** valamely változata, pl. **Metaplan**, **Gordon-Little módszer**, **Philips 66 módszer**
 - szakértők esetében a **Delphi módszer**, **Rohrbach-féle 635-ös módszer** vagy a **nominális csoportmunka módszer (NCM)**.
 - A munka ütemtervének kialakítása
 - alkalmazható a **Gant-diagram**

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- A környezet állapotát befolyásoló természeti tényezők leírása
 - A természeti tényezők leírásához több szakterület képviselőire van szükség.
 - Tudásszintjük összehangolására használhatjuk a **Metaplan** módszert, esetleg a **Pro és Kontra Interakciót**.

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- A környezeti elemek állapotának bemutatása, valamint az állapotát befolyásoló hatások és okainak számbavétele
 - Az okok és a hatások közötti viszonyok feltárására alkalmas módszer lehet az **Ishikawa-diagram**, a **problémafa-célfa diagram**.

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- Hatások és okainak minősítése
 - Az ok-okozati vizsgálatok csak a kiváltó okok és a kiváltott hatások közötti kapcsolatot képesek tisztázni, de nem tájékoztatnak a hatások súlyosságáról. Ennek megállapítására alapvetően két lehetőség áll rendelkezésre.
 - környezetállapotot jellemző paraméterhez rendelt „**súlyossági skála**” vagy
 - ha nem áll rendelkezésre paraméter, akkor a **Pareto-elemzés** „**ököl szabálya**”, vagy egy **kockázat elemzési mátrix**.

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- Célok és célállapotok kitűzése
- A célok attribútumai
 - monitorozható minőségi jellemzők,
 - határidők, de legalább elérési sorrendiség,
 - a megoldandó környezeti probléma és súlyossága.

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- Szükséges intézkedések meghatározása
- Attribútumai a következők:
 - végrehajtásának elsőbbsége és/vagy határideje,
 - felelőse,
 - megvalósulásának indikátora,
 - *szükséges eszközök (szabályozás, ellenőrzés, felszerelés, berendezés, társadalmi csoportosulás stb.),*
 - *becsült költsége és annak forrása.*

Sajátos környezeti problémák megoldására ajánlott a **Gordon-Little módszer**

A környezetvédelmi terv készítésének lépései és ajánlott módszere

- Kivitelezés
 - A kivitelező kiválasztásánál alkalmazni lehet a **használhatósági elméletet** és a használhatósági elmélet súlyszámának meghatározásánál a **Guilford - Thrustone-féle súlyszámítást**.

Eredmények

Az ismertanyag beépült a környezetmérnök
képzés mesterszakán oktatott
Környezetvédelmi programok tervezése c.
tantárgyba.

Sopron M. J. Város környezetvédelmi
programjának kidolgozása

Folytatás

A tervezés gyakorlatának további vizsgálata.

Tervezési módszertan kidolgozása, széleskörű megvitatása és elterjesztése.

Köszönöm a figyelmet!

9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4.

vagra.gabor@kkk.nyme.hu

99/518-698, 30/59-22-22-1

